Cömertlik Deryası

ABDULLAH B. CA'FER

Radiyallahu Anhu

كَانَ إِذَا سَلَّمَ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ:
اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ ذِى الْجَنَاحَيْنَ

"Efendimiz (sas), Abdullah b. Cafer'e selam verdiği zaman: 'Ey İki Kanatlının Oğlu! Allah'ın selamı üzerine olsun' derdi."

(İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 273)

"Biz iyiliği para ile satmayız!"

Abdullah b. Ca'fer (ra)

(İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1024)

Adı	Abdullah b. Cafer
Anlamı	Allah'ın Kulu
Künyesi	Ebû Cafer/ *Cafer'in babası*
Lakabı	Bahrü'l-Cûd/ *Cömertlik deryası*
Baba Adı	Cafer b. Ebî Talib
Anne Adı	Esma bint Ümeys
Kabilesi	Haşimoğulları/Mekke
Doğum Yeri	Habeşistan
Doğum Yılı	H. Öncesi, 7/Miladî, 616
İslam'a Girişi	Doğuştan
Sohbet Süresi	3 yıl
Rivayeti	23
Savaşları	Sıffin
Görevleri	Komutanlık, Danışmanlık
Vefat Yeri	Baki Kabristanlığı/ Medine
Vefat Yılı	Hicrî, 80/ Miladî, 700
Vefat Yaşı	84

Cömertlik Deryası
ABDULLAH B. CA'FER
(Radiyallahu Anhu)

Allah'a hamd, Resûlü'ne salât ve selâm, o Resûl'ün mübarek ellerinde yetişen tüm Ashâb-ı Kiram efendilerimize selam olsun.

Selâm olsun, Anadolun'nun her karış toprağına imanın mesajını ulaştıran İyâd b. Ğanemlere, Halid b. Velidlere, Muaz b. Cebellere, Ebû Ubeyde b. Cerrahlara, Saîd b. Zeydlere, Furat b. Hayyanlara, Safvan b. Muattallara, Habib b. Meslemelere ve diğer tüm sahâbîlerimize...

Selâm olsun, bugün burada adına meclis kurduğumuz Abdullah b. Ca'fer'e, onun babasına, annesine, amcalarına, amcasının çocuklarına, teyzelerine, halalarına...

Selâm olsun, bu topraklarda ilk günden bu tarafa köklerinden kopmadan imanlarını temsil etme adına gayret gösteren yiğitlere...

Selâm olsun, bin bir zorluğa rağmen, Rabbim Allah'tır dedikleri için başlarına gelmeyen kalmamalarına rağmen Peygamberin sevdasını, sahâbenin sevdasını yüreklerinden eksik etmeyenlere...

82 İl 82 Sahâbî projesinin 17. programına bizleri eriştiren, bu güzel beldeye bizleri kavuşturan, sizlerle buluşturan, bu güzel mecliste bizleri bir araya toplayan Rabbimize hamdolsun.

Abdullah b. Ca'fer ve Batman

Bugün bu mecliste *"Cömertlik Deryası Abdullah b. Ca'fer"* diyeceğiz ve onu anlamaya, onun hayatı üzerinden hayatlarımıza iz taşımaya, anlam taşımaya gayret edeceğiz. İllerde gündem edeceğimiz, anlatacağımız sahâbî

efendilerimizi seçerken bazı hususlara dikkat etmiştik. Kabirleri olanları, makamları olanları, kabirler nispet edilenleri, o bölgenin fetihlerine katılanları, bir müddet ikamet edenleri ve benzeri özellikleri dikkate alarak sahâbî efendilerimizi seçmiştik. Abdullah b. Ca'fer'in Batman'da seçilmesinin nedeni de Hasankeyf'te [1] ona nispet edilen bir kabrin bulunmasıdır.

Halk arasında çeşitli menkıbe ve efsaneler var, onları bir tarafa bırakıp tarihi vesika niteliğinde olan kitaplarımıza müracaat edersek, İmam Abdullah türbesinin ilk kez, Eyyübî devletinin Meliki, el-Melikü'l-Muvahhid Takıyyeddin Abdullah (647-693 /1249-1294) tarafından yaptırıldığı bilgisine rastlarız. O gün tarihler, miladî olarak 1250 civarlarıdır. Yani yaklaşık, 760 küsur senedir orası, İmam Abdullah türbesi olarak bilinir. Bu bilgiye göre Takıyyeddin Abdullah'ın Kâfur adındaki hizmetçisi, rüyasında İmam Abdullah'ın şehit düştüğü yeri görmüş, bu rüya üzerine İmam Abdullah'ın türbe ve zaviyesinin yapılmasına karar verilmiştir. [2] Sonra da ilk olarak Akkoyunlular döneminde olmak üzere defaatle onarılmış[3] ve bugüne kadar gelmiştir.

Ancak, bugün bize sahâbe hakkında bilgiler veren kitaplara, İbn Hacer'in el-İsâbe'sine, İbn Esîr'in *Usdü'l-Ğâbe*'sine, İbn Abdilberr'in *el-İstiâb*'ına, İsfehânî'nin *Marifetü's-Sahâbe*'sine ve diğer kaynaklara baktığımızda ya da başta İbn Sa'd'ın *Tabakât*'ı olmak üzere diğer tüm tabakât ve ensab kitaplarına müracaat ettiğimizde Abdullah b. Ca'fer'in uzunca bir ömrün ar-

[1] Hasankeyf, adının menşei ve anlamı konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşlerden en fazla dile getirileni, Hasankeyf adının ilk defa Asur yıllıklarında geçtiği iddiasıdır. Ortaçağ İslâm kaynaklarında ise burası için yaygın olarak 'Hısn Keyfa' adının kullanıldığı görülür. 'Hısn' kelimesi Arapça kökenli olup, 'kale' anlamına gelmektedir. 'Keyfa' kelimesinin ise 'kaya' manasına gelen, Süryanice kökenli 'kifo' dan türediği tahmin edilmektedir. Dolayısıyla 'Hısn Keyfa' Türkçe, 'kaya kale' anlamını taşı maktadır. Şehirdeki kalenin, yüz metre yüksekliğindeki yalçın ve yekpare bir kaya kütlesinin üzerine kurulması sebebiyle bu adı aldığı tahmin edilmektedir. Bkz. Ali Minyat, *Bir Ortaçağ Kenti Hasankeyf*, s. 9, 12 http://www.academia.edu

[2] Ali Miynat, *Bir Ortaçağ Kenti Hasankeyf*, s. 180.

[3] Bu onarmalar sırasında türbenin giriş kısmına bir kitabe asılmıştır. O kitabede şunlar yazılıdır: "Bu mübarek yapının yenilenmesini Osman' ın oğlu Ali'nin oğlu Hasan'ın oğlu Sultan Halil, Rahman ve Rahim olan Allah'ın (mükâfatını) umarak emretti. Allah onların amellerini doğrulukla tamamlasın. 878 hicrî yıl ının Zilhicce ayında (Nisan-Mayıs 1474)" Ali Miynat, *Bir Ortaçağ Kenti Hasankeyf*, s. 180.

dından eceli ile vefat ettiği bilgisine rastlarız. Hatta cenaze namazını kimin kıldırdığı bilgisine varıncaya kadar, Bâki Kabristanlığı'nda nereye defnedildiğine varıncaya kadar Abdullah b. Ca'fer'in vefatının anlatıldığını görürüz. [4]

Dolayısı ile bu bilgiler ışığında Hasankeyf'teki türbenin kabir olarak değil, makam olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Net olarak tespit edilemese bile Abdullah b. Ca'fer, el-Cezire fetihleri sırasında bu topraklara gelen İslâm orduları içerisinde yer almış olabilir, süreç içerisinde bölge halkı da ona olan sevgisinden dolayı böyle bir makam oluşturmuş olabilir, o sevginin bir işareti olarak Allah (cc), Kâfur isimli zatın rüyasına bunu düşürmüş olabilir Allahu âlem...

Bölge Halkının Tarafı İslâm'dır

Ancak burada dikkatlerinizi başka bir noktaya çekmek istiyorum; bu bölgede Efendimiz'in (sas) Ehl-i Beyt'inden birinin makamının oluşturulması bölge halkının Ehl-i Beyt'e duydukları muhabbetinin hem bir nişanesi hem de tarih boyunca bu muhabbetin ziyadeleşmesinin vesilesi olmuştur. Başta Batman olmak üzere tüm bölgede, buraya İslâm'ın adaletle girdiği için birilerinin iddia ettiği gibi kılıç zoru ile değil; miladî 628-629'dan beri bölge halkı birçok zorluk ile karşı karşıya kalmasına rağmen hiçbir zaman bu beldelerde Yezidlerin, İbn Ziyadların, İbn Zilcevşenlerin taraftarları ve sevenleri olmamıştır. Kim ne derse desin, Kürt halkının tarafı İslâm'dır, Kur'ân'dır, Peygamber'dir, Ehl-i Beyt'tir, inşallah kıyamete kadar da böyle kalacaktır.

Şarkın en sevgili sultanı Selahaddîn-i Eyyübîleri, Ahmed-i Hanileri, Mele-i Cizireleri, Şeyh Saidleri ve Bediüzzamanları yetiştiren bu bereketli topraklar, şimdilerde de ümmetin umudu olmaya başlamıştır, yakın bir zamanda inşallah bu ümitler daha da yeşerecektir. Yapılması gereken, herkes elinden geldiğince toprağında var olan iman tohumlarına sahip çıkmaları, kurda-kuşa yem etmemeleri, izzeti kendisine elbise edinen Ehl-i Beyt mensupları gibi ne kadar zor Kerbalalar yaşanırsa yaşasın, istikametten vazgeçmemeleridir. Rabbim hepinize, hepimize bu istikameti nasip eylesin. Bu gi-

[4] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 474,-486; İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1022.

rizgâhtan sonra gelin bir Ehl-i Beyt imamı olan, Abdullah b. Ca'fer'in hayat defterinin önüne oturalım.

Hayat Defterinin Sayfalarını Aralarken

Abdullah b. Ca'fer demek, çok farklı şeyleri bizim zihin dünyamıza düşürecektir. Öyle ki bizi bir alıp Mekke'ye götürecek, bir alıp Habeşistan sahillerine vardıracak, bir alıp Hayber'e götürecek, bir alıp Mûte'nin arkasından gözyaşı döktürecek, bir alıp Cemel'e, Sıffin'a götürecek, bir alıp Nehveran'a, Kûfe'ya vardıracak. Bir alıp Kerbala'nın arkasından gözyaşı döktürecek, bir ahp Medine'nin hüzün dolu sokaklarında dolaştıracaktır...

Abdullah b. Ca'fer demek, bize yüzlerce şahsı hatırlatacaktır. Babası Ca'fer b. Ebî Talib'i, annesi Esma bint Ümeys'i, dedesi Ebû Talib'i, babaannesi Fatıma bint Esed'i, amcası ve bir yönü ile babası - neden böyle dediğimi ilerleyen sayfalarda göreceksiniz- Hz. Ali'yi, diğer amcası Akîl'i, halası Ümmü Hani'yi, teyzeleri Selma bint Ümeys'i -ki o Hamza'nın hanımı idi, Meymune validemizi, Lübabetü'l-Kübra'yı yani İbn Abbâs'ın ve Fadl'ın annesini yani Hz. Abbâs'ın hanımını, Lübabetü'l-Süğra'yı yani Halid b. Velid'i annesini ve daha nice teyzelerini bize hatırlatacaktır. Onun dokuz tane teyzesi var ki her biri diğerinden daha farklıdır.[5] Onlardan iki tanesi de annemizdir; Meymune validemiz, Zeyneb bint Huzeyme...[6] Onlarca amcasının oğlunu, Beni Haşim'in diğer mensuplarını, hepsinden önemlisi Efendimiz'i (sas) bize hatırlatacak, onun bu kutlu aileye nasıl bir ilgi duyduğunu bize gösterecektir.

Öyleyse gelin, Abdullah b. Ca'fer'in hayat defterinin sayfalarını babası Ca'fer b. Ebî Talib [7] ile annesi Esma bint Ümeys'ten [8] başlatarak aralamaya başlayalım. Efendimiz'in (sas) çok sevdiği amcası Ebû Talıb'in oğlu

[5] İbn Habib, *el-Muhabbar,* s. 109.

[6] Haklarında daha fazla bilgi için bk: Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü,* s. 108, 109, 120, 121.

[7] Bkz. İbn Sa'd, *Tabakât,* IV, 34-43; İbn Hacer, *el-İsâbe,* I, 272-273; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* I, 541-545; İbn Abdilberr, *el-İstiâb,* I, 312.

[8] Bkz. İbn Sa'd, *Tabakât,* X, 302-308; İbn Hacer, *el-İsâbe,* IV, 2417, 2418; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* VII, 12-14; İbn Abdilberr, *el-İstiâb,* IV, 347-348.

olan Ca'fer, 10 yaş Hz. Ali'den büyüktü. [9]O günler Efendimiz'in (sas) yanında olan Hz. Ali, nübüvvetin ilk günlerinde iman etmiş, abisi Ca'fer de çok geç kalmadan o kervanda yerini almıştı. Nübüvvet güneşinin Mekke'de doğduğu günler, Ca'fer b. Ebî Talib 20 yaşlarında, daha yeni evlendiği hanımı Esma bint Ümeys ise 16-17 yaşlarında idi. Kendisi iman etmemesine rağmen, yeğenine karşı çok farklı duygular besleyen amca Ebû Talib, bir gün küçük oğlu Ali'yi, Efendimiz'in (sas) hemen sağında namaz kılarken görmüştü. Bu manzaradan çok etkilenen Ebû Talib hemen oğlu Ca'fer'e: *"Koş Ca'fer koş! Sende git Muhammed'in solunda dur. Vallahi o sizi asla dalalete, kötü yola götürmez!"* [10] demişti. Ca'fer b. Ebî Talib hemen koşup, Efendimiz'in (sas) arkasında yerini almıştı. O öyle bir yer alacaktı ki artık bir daha o istikametinden asla şaşmayacaktı.

Ca'fer b. Ebî Talib'in iman ediş sırasında yaşının 25 veya 32 olduğu söylenir.[11] Yani ilklerden, sabikundandır, o da hanımı Esma bint Ümeys de... İman eder etmez, bu genç aile Dârü'l-Erkâm 'da yerlerini alacaklar, 6 yıl boyunca o nebevi potada tabir caiz ise pişecekler, orada kıvama geleceklerdir. 6. yıl, baskılar; işkenceler artık dayanılmaz boyuta gelince; Efendimiz (sas) bir yıl önce Hz. Osman'ın rehberliğinde küçük bir kafilenin gidip, sonra geri döndükleri Habeşistan'a yeniden hicret izni verecektir. Bu sefer daha kalabalık bir grup gidecekti. 85 erkek, 16 kadın; tam 101 kişi;[12] Ca'fer b. Ebî Talib'in rehberliğinde, heybelerine azık olarak Meryem Sûresi'ni alarak Habeşistan'a doğru hicret edeceklerdi. Esma bint Ümeys de bu kafilenin içerisinde, eşi Ca'fer b. Ebî Talib ile beraber, o zorlu hicret yollarını yürüyecekti. [13]

Bu 101 kişiye daha sonra eklenenler de olacaktır; süreç içerisinde o hicrete katılan bazı sahâbîler dönecek, bazıları da orada kalacaklardır. Hicret yolcularının bazılarının kimi 2 yıl, kimi 5 yıl, kimi 7 yıl Habeşistan'da kala-

[9] Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, III, 130; Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 288, 289.
[10] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, I, s.541.
[11] Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, III, 130.
[12] Bkz. İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 434-435.
[13] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 476.

cak; daha sonra bazısı Mekke'ye, bazısı ise Medine'ye döneceklerdi. Ca'fer b. Ebî Talib ve hanımı Esma bint Ümeys de ara ara dönmek isteyecekler; ama her seferinde Efendimiz'e (sas) haber gönderdiklerinde; Allah Resûlü: **"Hayır, şimdi değil biraz daha bekleyin!"**[14] deyip onları Habeşistan'da tutacaktı. Efendimiz'in (sas) onları orada tutması büyük bir stratejiye dayanıyordu. Aslında Allah Resûlü (sas) bunu yapmakla hep şu tedbiri alıyordu: "Olur ki bir sıkıntı baş gösterir, Allah korusun Medine'nin başına bir iş gelir; savaş kaybedilir, işgale uğrayabilir, ihanet ile arkadan vurulabilir. Hiç değilse Müslümanların gideceği bir yer olsun." Elbette gidilecek yerde Habeşistan'dan başka bir yer değildir. Bu düşünce ile Ca'fer b. Ebî Talib; Efendimiz (sas) Medine'ye hicret ettiğinde bizi çağırır zannetti; Efendimiz (sas) çağırmadı. Bedir kazanılınca çağırır dedi; Efendimiz (sas) çağırmadı. Hudeybiye sonrası çağırır dedi; Efendimiz çağırmadı. Ne zaman Allah Resûlü (sas) izin verdi; bölgenin ihanet ve fesat yuvası haline gelen Hayber fethedilince; artık iş kemale ermiş, taşlar yerine oturmuştu; o günler başta Ca'fer b. Ebî Talib ve hanımı Esma bint Ümeys olmak üzere, 16 kişi gelip Hayber'in dönüş yolunda Efendimiz'e (sas) kavuşacaklardı.[15] Dolayısı ile kaç yıl kalmışlardı o hicret kahramanları Habeşistan'da; tam 14 yıl...

Kolay mı Allah aşkına 14 yıl yabancı bir memlekette sadece ve sadece iman adına kalabilmek... Para kazanmak için değil, daha iyi şartlara kavuşmak için değil, dünyalık her hangi bir menfaati sağlamak için değil; ya ne için Allah (cc) için, peygamberi için, risaletin davası için...

Hz. Ca'fer ile Hz. Esma'nın 14 yıllık Habeşistan hayatları birçok hatıra ile doludur. Meselâ; biz Habeşistan hicreti der demez aklımıza ne gelir, Ca'fer b. Ebî Talib'in o hoş sedası ile Necaşi ve Hıristiyan din adamlarının huzurunda okuduğu Meryem Sûresi gelir... Amr b. As'ın, Müslümanları geri getirmek için Necaşi'ye söyledikleri sözler gelir. Ca'fer b. Ebî Talib'in büyük bir vakarla orada nasıl Müslümanları savundukları gelir... Ve daha neler neler gelir.[16] Tüm bu hatıralarda baş aktör Ca'fer b. Ebî Talib ve ha-

[14] Ya'kûbî, *Tarihu'l-Ya'kûbî*, II, 56.
[15] İbn Hişâm, *es-Sîre*, III, 238; İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 35.
[16] İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, s.357-362; Ebû Nu'aym, *Delâil*, I, 247-250; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 72-75.

nım Esma bint Ümeys'tir. O süreç içerisinde orada geçen tüm rivayetlerde onların isimleri vardır. [17]

Bu kutlu yuvanın Habeşistan'da çocukları da olur. Hem de üç tane oğulları olur; sırası ile Abdullah, Muhammed ve Avn... [18] Çocuklardan ortancası Muhammed, çok farklı biridir. Efendimiz (sas) onu çok sever, ne zaman onu görse; **"Muhammed dedesi Ebû Talib'e benziyor"** [19] deyip, bağrına basardı. Muhammed b. Ca'fer, hicrî 61'de Kerbala'nın toprağında amcasının oğlu Hz. Hüseyin ile beraber şehit olacaktır. [20] Çocuklardan en küçüğü olan Avn b. Ca'fer ise Efendimiz'e (sas) çok benzeyen Haşimoğulları'ndan biridir. Ahlakının ve cemalinin güzelliği ile meşhurdur. Tüster savaşına katılmış ve orada şehit olmuştur. [21]

Hicretin Çocuğu Abdullah

Bu kutlu ailenin Habeşistan'a gitmesinin üzerinden bir yıl geçmemiştir ki Esma validemiz hamile kalmış ve miladî 616'da bir erkek çocuk dünyaya getirmiştir. Ca'fer b. Ebî Talib bu oğluna hem Efendimiz'in (sas) çok sevdiği bir isim olan [22] hem de Efendimiz'in babasının ismi olan Abdullah ismini koymuştur. Aynı günler, Allah (cc) Habeşistan Meliki Necaşi'ye de bir erkek çocuk bahşetmiştir. Necaşi hemen Ca'fer b. Ebî Talib'i huzuruna çağırtmış; yeni doğan oğluna ne isim verdiğini sormuş, Ca'fer: "Abdullah" deyince, Necaşi "Benim oğlumun ismi de Abdullah olsun" demiştir. Sonra Ca'fer b. Ebî Talib'e demiş ki: *"Hanımın Esma'ya söyle; eğer emzirirse, Abdullah'ı ona göndereyim o emzirsin. Böylece biz de peygamberin ehli beyti ile sütkardeşi olalım."* Ca'fer b. Ebî Talib, hanımı Esma'ya Necaşi'nin bu talebini söylemiş, Esma

[17] İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 34-38; İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 272-273.
[18] Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 288-289.
[19] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 278.
[20] İbn Kesîr, *el-Bidâye*, VIII, 161, 162.
[21] İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, III, 315.
[22] "Allah'ın en ziyade sevdiği isimler Abdullah ve Abdurrahman'dır." Müslim, *Âdâb*, 2; Ebû Dâvûd, *Edeb*, 69; Tirmizî, *Edeb*, 64.

bint Ümeys kabul etmiş; böylelikle iki Abdullah'ı beraberce emzirerek, Necaşi'nin oğlunu, kendi oğlu ile sütkardeşi kılmıştır. [23]

Bundan dolayı âcizane ben ne zaman bir Habeşli (Etiyopyalı) görsem; ne zaman onlara ait bir hatıra zihnimde belirse; onlara hep: *"Ehl-i Beyt'in sütkardeşleri"* olarak bakarım. Onlar peygamberin davasına hiç kimseler yokken sahip çıktılar, herkes kapılarını kapatırken, onlar açtılar; böyle yaptıkları içinde büyük şereflere nail oldular. İşte o şereflerden bir tanesidir, Ehl-i Beyt'e sütkardeş olmaları...

Abdullah böylece Habeşistan'da doğdu ve orada büyüdü. 12-13 yaşlarına kadar Habeşistan'da, Efendimiz'i (sas) görmeden büyüdü.[24] Ama onun anne ve babası, özelliklede annesi, zaten "analar medreselerimizdi" değil mi? annesi başta Abdullah olmak üzere, çocuklarına Efendimiz'i (sas) öyle bir anlatmıştı ki onlar görmeden âşık olmuş, görmeden sevmişlerdi.

Medine Hatıraları

Hicretin 7. yılı, Hayber seferinin olduğu günler; Hz. Ca'fer, hanımı Hz. Esma, üç oğluyla ve 16 kişilik bir kafile ile bir de buna Eşarilerden oluşan 52-53 kişilik bir kafile daha eklenmişti; bunların hepsi ile beraberce Efendimiz'e (sas) gelip kavuştular. [25]Eşariler kim? Meşhur sahâbî Ebû Musa el-Eş'arî'nin kabilesi... [26] Bunlar aslen Yemenli, Yemen'den bir gemiye binmiş, Medine'ye doğru geliyorlar. Gemi, havanın elverişsiz oluşundan dolayı sürüklene sürüklene Habeşistan'a doğru geliyor; orada Ca'fer b. Ebî Talib bunları görüyor, tanışıyorlar; kendisinin peygamberin amcasının oğlu olduklarını duyunca çok seviniyorlar; bir müddet beraberce orada kaldıktan sonra yine beraberce Hayber'e doğru geliyorlar. [27]

Allah Resûlü, yıllardır görmediği amcasının oğlu Ca'fer b. Ebî Talib'i karşısında görünce çok seviniyor; Ca'fer'in alnından öpüyor, sarılıyor:

[23] İbn Sa'd, *Tabakât,* VI, 476; İbn Hacer, *el-İsâbe,* II, 1022.
[24] İbn Sa'd, *Tabakât,* VI, 476.
[25] İbn Hişâm, *es-Sîre,* III, 238; İbn Sa'd, *Tabakât,* IV, 35.
[26] Bkz. İbn Sa'd, *Tabakât,* II, 348, 349.
[27] İbn Hişâm, *es-Sîre,* III, 238; İbn Sa'd, *Tabakât,* IV, 35; İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî,* VII, 240.

"Vallahi! Bilmiyorum, Hayber'in fethine mi sevineyim, yoksa Ca'fer'in gelişine mi"[28] diyordu. Sonra Efendimiz (sas) çok sevdiği Esma'ya hal hatır soruyordu. Ondan sonra başta Abdullah olmak üzere, Muhammed ve Avn gelip Efendimiz'e (sas) sarılıyorlar, Efendimiz de üçünü birden bağrına basıyor ve orada üçü için de hayır dualarında bulunuyordu. [29]

Hayber'den sonra Hz. Ca'fer ve çocukları için yepyeni bir hayat başlıyordu Medine'de... Efendimiz (sas) bu iman ailesine bir ev hediye ediyor,[30] onları hemen hemen her gün ziyaret ediyordu. Ama aradan çok zaman geçmeden, daha Medine'ye gelişlerinin üzerinden sadece 13 ay geçmişken sevk-i ilahi Ca'fer b. Ebî Talib'i Mûte'ye doğru sevk ediyordu. Allah Resûlü (sas) şehit edilen elçisi Hâris b. Ümeyye'nin kanının hesabını sormak için Mûte'ye ordu gönderecekti. 3000 kişilik bir ordu hazırlanmasının emrini verdi. Ordu bir taraftan hazırlanırken, Efendimiz de o güne kadar hiç yapmadığı bir işi yapacaktı. Mescid-i Nebevi'de ordunun komutanlarını belirtme adına diyecekti ki: **"Ordunun komutanı Zeyd b. Hârise'dir, eğer Zeyd şehit olursa komutan Ca'fer b. Ebî Talib'dir; eğer Ca'fer şehit olursa komutan Abdullah b. Revaha'dır, eğer Abdullah da şehit olursa, Müslümanlar kendi aralarında birini seçip komutan tayin etsinler."** [31]

Efendimiz (sas) bu üç ismi birbirleri arkasına sayması; bir anda Mescid'in havasını değiştirmişti. Bu sözlerdeki mesajları anlayanlar, ağlamaya başlamışlardı. Çünkü Allah Resûlü (sas) hiçbir zaman böyle bir atama yapmamıştı. Hep bir komutan atar, eğer onun başına bir iş gelse, Müslümanlar kendi içlerinden birini komutan olarak seçerlerdi. Ama bu sefer farklı idi, üç isim arka arkaya sayıldı; bu onların şehadet müjdesi idi. Efendimiz (sas) minberden inince kaynaklar kim olduğunu söylemez; ama ihtimal Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ya da bir başka büyük sahâbî gözyaşları içerisinde: *"Ya Resûlullah! Keşke sağ kalsalardı da onlardan biraz faydalansaydık. Ca'fer'e*

[28] İbn Hişâm, *es-Sîre*, III, 238; İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 35.
[29] İbn Hişâm, *es-Sîre*, III, 238; İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 34,35.
[30] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, I, 543; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, I, 312.
[31] Buhârî, *Cenâîz*, 3; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 278; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 131.

doyamadan, onu şehadete gönderiyoruz" [32] dedi. Efendimiz (sas) hiçbir şey diyemeden, ağlamamak için kendini zorlayarak hücresine çekildi.

O günler Yahudi bir âlim var Medine'de... Adı Nu'man b. Funhus; bu hadiseyi duyuyor, anında Efendimiz'e (sas) gelerek diyor ki: "Eğer Ebû'l-Kasım gerçekten sen bir peygamber isen, söylediğin üç isimde ölürler. Çünkü Beni İsrail'in peygamberlerinden biri, bir komutanın yerine başka bir komutan atamışlarsa, asla o komutan sağ olarak savaştan geri dönmemiştir."[33] Efendimiz (sas) bu Yahudi âlime de hiçbir şey söylemiyor; çünkü Efendimiz de bunun böyle olacağını çok iyi biliyor... O isimleri Efendimiz'e (sas) söylettiren Allah'tır. Yoksa Efendimiz (sas) bir beşer olarak nereden bilecek bunu...

O Yahudi âlim daha sonra Zeyd b. Hârise'ye gidiyor, aynı sözü ona da söylüyor ve onu vazgeçirmeye çalışıyor; ama mümkün mü? Zeyd ölüme güle oynaya giden bir yiğittir; diyor ki: "Ben şehadet ederim ki O şüphesiz Allah'ın peygamberidir. Bizim hakkımızda ne demişse o haktır, en hayırlısıdır." Sonra Yahudi âlim; sırası ile Ca'fer b. Ebî Talib'e gidiyor, Abdullah b. Revaha'ya gidiyor, onları da gitmeme konusunda ikna etmeye çalışıyor, ama ikisinden de aldığı cevap aynı oluyor, her birini bir şehadet aşığı olarak, ölüme gitmek için can atıyor olarak buluyordu. [34]

Peki, ne oldu Mûte'de? Aynen Allah Resûlü'nün (sas) dediği gibi oldu; atana üç komutan da arka arkaya Mûte'de şehit oldular; sonra komutayı Halid b. Velid aldı ve 3000 kişi ile 100.000 kişilik orduyu büyük bir taktik ve strateji ile Rum ordusunu püskürtmeyi başardı ve öylece orduyu Medine'ye geri getirdi. [35]

Bu savaşın tüm tablolarını Allah, peygamberine Medine'de gösterdi. Efendimiz (sas) üç komutanın da arka arkaya şehit olduğunu gördü ve bundan ashâbını haberdar etti. Efendimiz (sas) bir taraftan anlatıyor, bir taraftan

[32] İbn Esîr, *el-Kâmil,* II, 199.
[33] Vâkıdî, *Kitabü'l-Meğazî,* II, 207.
[34] Vâkıdî, *Kitabü'l-Meğazî,* II, 207.
[35] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned,* III, 278; İbn Kesîr, *es-Siretü'n-Nebeviyye,* III, 389.

gözyaşlarına hâkim olamıyordu; ashâb da büyük bir heyecan ile olanları, o kutlu lisandan işitiyorlardı. [36]

Ca'fer Şehit, Hanımı Dul, Çocukları Yetim

Bir müddet sonra Efendimiz (sas) yanına ashâbından birkaç kişiyi alarak; Ca'fer b. Ebî Talib'in evine doğru yöneldi. Eve yaklaştığında, evin üç oğlu; "amca, amca..." diyerek Efendimiz'in (sas) önüne doğru koştular. Efendimiz (sas) onlara sarıldı ve ağlamaya başladı. Sonra Esma validemiz dışarıya çıktı, onları o halde görünce; "Anam, babam sana feda olsun Ya Resûlullah! Neden ağlıyorsunuz? Yoksa Ca'fer'e bir şey mi oldu?" dedi. Efendimiz (sas) gözyaşlarını silerek: **"Evet, Esma! Onlar bugün şehit oldular!"**[37] dedi. Esma validemiz, bir anda sarsıldı; çok sevdiği eşini kaybetmenin acısını yüreğinde duydu. Efendimiz (sas) ona sabır tavsiye etti; Ca'fer b. Ebî Talib'in kahramanlığından bahsetti. Onun cennette iki kanadının olduğunu söyledi.Onun tayyar olduğunu, zü'lcenaheyn/iki kanatlı olduğunu söyledi [38] ve orada daha fazla kalamadan geri döndü.[39]

O anları bize anlatan Abdullah b. Ca'fer diyor ki: "Resûlullah (sas) bize sarıldı ve ağlamaya başladı. Sonra dedi ki: **'Bundan sonra sizlerin sahibi benim, dünyada, ahirette de sizlerin velisi benim!'**[40] Bu sözün değerini çok iyi anlayan Abdullah, babasının firakı ile yansa bile kalbi çok sevinmiş ve bu sözleri bir gurur nişanesi olarak aktarmıştır.

O hüzün günlerine ait bir hadiseyi de İbn Sa'd *Tabakât*'ında bize şöyle aktarır: O günlerde Efendimiz (sas), sahâbeden üç gün boyunca Esma'nın evine yemek götürülmesini istemişti.[41] Şimdi bizim de devam ettirmeye çalıştığımız bu gelenek, aslında Efendimiz'in (sas) o örnekliğinden kaynak-

[36] İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 132.
[37] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 477.
[38] *"Kardeşiniz Ca'fer için mağfiret dileyin. Zira o şehittir ve cennete girmiştir. O, orada; cennetten istediği yerde yakuttan iki kanatla uçmaktadır."* İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 39.
[39] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 477; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebir*, I, 375.
[40] İbn Hacer, el-*İsâbe*, II, 1022; İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 478.
[41] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 477.

lanmaktadır. Taziye evine yemekler pişirilip gönderilmesi sadece bizim bir âdetimiz değil, aslında kaynağı Efendimiz (sas) olduğu için sünnettir.

Abdullah b. Ca'fer yine o günlerden bir hatırayı şöyle nakleder: "Babamın şehadetinin üzerinden birkaç gün geçmemişti ki Efendimiz (sas) birini göndererek: **'Kardeşim Ca'fer'in çocuklarını bana getirin'** demişti. Biz üç kardeş yavru kuşlar gibi koşa koşa Efendimiz'e (sas) gittik. Bizi kolları arasına aldı, kokladı öptü. Sonra bir berber çağırttı ve başlarımızı traş ettirdi. Sonra kardeşim Muhammed'e döndü dedi ki: **'Muhammed aynen amcam Ebû Talib'e benziyor.'** Avn'a baktı ve ona da dedi ki: **'Avn'a gelince, onun huyu huyuma, ahlakı ahlakıma, vücudu ise vücuduma benziyor.'** -Abdullah anlatmaya devam ediyor- sonra benim elimi tuttu, birazda sıkarak benim de kendisine benzediğimi söyledi. Dedi ki: **'Abdullah da ahlaken ve bedenen bana çok benzer. Allah'ım! Ca'fer'in geri de bıraktıklarına hayırlar ihsan et. Allah'ım! Abdullah'ın yapacağı alış verişleri karlı ve bereketli eyle!'** Bu duayı Efendimiz (sas) tam üç kez tekrar etmiştir." [42]

Buna benzer bir duayı Efendimiz (sas) o günlerin arkasından bir kez daha yapacaktır. İbn Ebî Şeybe, Ebû Yâlâ ve Beyhakî, Amr b. Hureys'ten rivayet ederler. O şöyle demiştir: "Abdullah b. Ca'fer, bir gün çocuklarla beraber Medine sokaklarında oyun oynuyordu. Oyunda o bir tüccar olmuş, çocuklara bir şeyler satıyordu. O esnada oradan geçmekte olan Efendimiz (sas) onları uzaktan biraz seyretti. Sonra yanlarına gelerek ne yaptıklarını sordu. Abdullah, dükkâncılık oynadıklarını söyledi. Efendimiz (sas) biraz onunla şakalaştıktan sonra onun hakkında şöyle dua etti: **"Allah'ım! Sen Abdullah'ın ticaretini hayırlı ve bereketli eyle! Allah'ım! Sen Abdullah'ın ticaretini hayırlı ve bereketli eyle!"**[43]

Abdullah b. Ca'fer, kendisi için yapılmış dualar için şöyle diyecektir: "Hz. Peygamber (sas) bana o duaları yaptıktan sonra neye elimi attıysam, hep bereketlendi hep ziyadeleşti." [44]

[42] İbn Sa'd, *Tabakât,* VI, 477; İbn Hacer, *el-İsâbe,* II, 1023.
[43] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned,* I, 204; Suyûtî, *Cem'u'l-Cevâmî,* III, 239; İbn Hacer, *el-İsâbe,* II, 1023.
[44] İbn Sa'd, *Tabakât,* VI, 477.

Cömertlik Deryası/Cömertlik Kutbu

Hz. Peygamber (sas) bir insana böyle bir dua ederse ne olur netice? Ne olacak Abdullah b. Ca'fer olur... O hayatının büyük bir kısmını ticaretle geçirmiştir. Neye elini atsa bereketlenir ne ile uğraşsa çok kâr elde eder... Ama o kârın hayırlı olabilmesi için bir şey daha yapması gerekir. Nedir o? Elde ettiği kazancı Allah'ın (cc) memnun ve razı olacağı şekilde harcamaktır. Peki, bunu Abdullah yapmış mıdır? Evet, yapmıştır; hem de dillere destan olabilecek şekilde yapmıştır. Bakın onu bize anlatan kitaplara, onun hakkında iki ifadeye rastlarsınız: *Bahrü'l-Cüd/Cömertlik Deryası* ve *Kutbü's-Seha/Cömertler Kutbu, Abidesi*... [45]

Allah (cc) ticaretine, kazancına büyük bir bereket vermiş, o da kazandığım Allah (cc) yolunda infak etmiş, insanlara el uzatmış, hayır ve hasenat yollarında harcayıp durmuştur. Kaç kez malının tamamını infak ettiğini kayıt eder kitaplarımız... Kaç kez Medine'ye dışarıdan gelen hacılara binlercesine yemekler ikram ettiğini kayıt eder kitaplarımız... Kaç kez onun yanına bir ihtiyacı için gelenin asla boş dönmediğini aktarır kitaplarımız... [46] Cömertlik insana cennet kazandırtan bir vesile ve köprü idi ya,[47] Abdullah b. Ca'fer de cömertliği hayatında dirilten biri olarak, dünyadan cennete uzanan yiğitlerden biri olmuştu.

Meselâ bir gün Medine'de tüccarlardan biri şekerleri depolamış satmıyor ve pahalanması için bekletiyor. İnsanlar şeker istiyorlar, tüccar satmıyor. Bunu duyunca Abdullah b. Ca'fer, gidip o tüccardan tüm şekerleri satın alıyor ve halka bedava dağıtyor.[48].

Abdullah b. Ca'fer'in çok meşhur olmuş bir sözü vardır, der ki: *"Biz iyiliği para ile satmayız!"* [49] Yani birine iyilik yapmışsak onun karşılığını asla beklemeyiz. Karşılık gelirse onu da hemen dağıtırız.

---

[45] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1023; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, III, 17.

[46] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1024; İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 484, 485; Zehebî, *Siyeru Â'lâmi'n-Nübelâ*, IV, 455.

[47] *"Cömert; Allah'a, cennete ve insanlara yakın, ama cehenneme uzaktır. Cimri ise; Allah'tan uzak, cennetten uzak, insanlardan uzak, ama cehenneme yakındır. Cömert cahil, Yüce Allah katında cimri âbidden daha sevimlidir."* Tirmizî, *Birr*, 40.

[48] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1024; Zehebî, *Siyeru Â'lâmi'n-Nübelâ*, IV, 452.

[49] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1024.

Onun cömertliğine dair bir hatırayı daha aktarmak istiyorum: Abdullah b. Ca'fer, sıcak bir günde, Medine'de bir kabilenin hurmalığına inmişti. Burada dinlenirken, hurmalıkta çalışan köleye, yemek vakti üç parça ekmek geldiğini gördü. Adam ekmeklerden birini ağzına götürmek üzereydi ki birden önünde açlığı her halinden belli olan bir köpek belirdi. Köle elindeki ekmeği köpeğin önüne attı. Köpek ekmeği derhal yedi. Köle ekmeğin ikinci parçasını yemek için ağzına götüreceği sırada, köpeğin doymadığını fark etti ve o parçayı da ona attı. Köpek bunu da bir kerede kapıverdi ve yedi. Köle bunun üzerine üçüncü parçayı yemeğe hazırlanırken, köpek yine doymamıştı, böylece üçüncü parçayı da köpeğe verdi. Köle sonra kalkıp, aç bir şekilde yeniden işine dönmek üzereydi ki olup biteni uzaktan seyreden Abdullah b. Ca'fer, köleye yaklaşıp sordu:

-Ey Falan! Bugünkü yiyeceğin ne kadardı?

Köle sıkılarak cevap verdi:

-Üç parça ekmek!

-O halde neden kendine hiç ayırmadın?

-Baktım ki hayvan çok aç. Onu o halde bırakmak istemedim.

-Peki, sen ne yiyeceksin şimdi?

Köle: "Oruç tutacağım."

Bunun üzerine, Abdullah b. Ca'fer, köleden sahibinin evinin nerede olduğunu sordu. Sonra da gidip adamdan bu hurmalığı içindeki köleyle birlikte satın aldı. Sonra döndü, köleye bu tarlayı ve kendisini sahibinden satın aldığını söyledi ve ekledi: *"Seni azad ediyorum. Bu hurmalığı da sana hediye ediyorum."* [50]

İşte cömertlik, işte sehavet...

Cömertliğiyle meşhur Abdullah b. Ca'fer, kendisinden daha cömert birini tanıyıp tanımadığı sorulduğunda, bu olayı anlatırdı. O'na: "Ama o köpeğe topu topu üç parça ekmek vermiş; sense ona koskoca bir hurmalığı ve hürriyetini vermişsin" dediklerinde, şu karşılığı verirdi:

[50] İmam Gazzâlî, *İhyâ'ü Ulûmi'd-Din*, III, 230.

"Ama o elindeki her şeyi verdi; ben ise elimdekinin bir kısmını ancak verebildim." [51]

Şairler onun cömertliğini şöyle dile getirdiler:

Ey Ca'fer'in oğlu! Sen ne güzel delikanlısın!
Gelen-giden yolcuların ne iyi barınağısın!
Kapına, mekânına nice misafirler gelip, geçti!
Kim geldiyse senden ancak kerem ve güzellik elde etti! [52]

İki Kanatlının Oğlu!

Cömertlikte böyle zirve olan Abdullah b. Ca'fer, babasının şahadetinden sonra bir müddet Efendimiz'in (sas) terbiyesi altında büyüdü. Efendimiz (sas) kaç kez onu bineğinin arkasını oturtmuş ve öylece Medine'ye girmişti. O hatıralardan birini şöyle anlatıyor Abdullah: "Resûlullah (sas) bir seferden geldiği zaman Ehl-i Beyt'inin çocukları tarafından karşılanırdı. Bir defasında yine bir seferden geldi. Ben hemen O'na doğru koştum. Resûlullah (sas) de beni alıp, bineğinin önüne bindirdi. Sonra Hz. Fatıma'nın iki oğlunun biri de getirildi; Hasan mı Hüseyin mi tam hatırlayamıyorum. Resûlullah (sas) onu da terkisine bindirdi. Bu suretle bir hayvan üzerinde üç kişi olduğumuz halde Medine'ye girdik."[53]

Efendimiz (sas) ne zaman onu görse: **"Ey İki Kanatlının Oğlu! Allah'ın selâmı üzerine olsun"** [54] diye selâm verir bağrına basardı.

Birkaç kaynakta geçen bir rivayette ise şöyle bir bilgi vardır. Der ki Abdullah b. Ca'fer: "Efendimiz (sas) bir gün beni bineğinin arkasına bindirdi. Öylece Medine'ye girdik. Yolda bana kimselere söylememek şartı ile bir sır verdi. Vallahi o sır halen benimle birliktedir ve benimle kabre girecektir." [55]

[51] İmam Gazzâlî, *İhyâ'ü Ulûmi'd-Din*, III, 230.
[52] İbn Hacer, el-*İsâbe*, II, 1024.
[53] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 478.
[54] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 484; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, IV, 452.
[55] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 479; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, IV, 452; İbn Hacer, el-*İsâbe*, II, 1023.

Efendimiz (sas) vefat ettiğinde o 15 yaşlarında bir delikanlı idi. Babasından sonra annesi Esma validemiz Hz. Ebû Bekir ile evlenmişti. O günden sonra Abdullah b. Ca'fer, Sıddık-ı Ekber'in terbiyesine girecekti. O, Hz. Ebû Bekir'den çok şey öğrenecekti. Hz. Ebû Bekir'in şehadetinden sonra Esma validemiz Hz. Ali ile evlenecekti. Hz. Ali onun amcası idi; bir de annesi ile evlenince babası oldu ve o günden sonra Hz. Ali'nin dizlerinin dibinde yetişti; ilim, irfan, hikmet adına ondan çok şey öğrendi. [56]

Abdullah b. Ca'fer, Hz. Ali'nin yanında iken; küçük kardeşi Muhammed ile annesinin Hz. Ebû Bekir'den olan kardeşi Muhammed arasında geçen güzel bir hatıra bize nakledilir. "Esma bint Ümeys'in iki oğlu Muhammed b. Ca'fer ve Muhammed b. Ebî Bekir birbirine karşı övündüler. İkisinden her biri, 'Ben senden daha kerimim (asilim), babam da senin babandan daha hayırlıdır!' dedi. Ali, Esma'ya, 'İkisi arasında hüküm ver!' dedi. Esma, 'Araplarda ne Ca'fer'den daha hayırlı bir genç gördüm, ne de Ebû Bekir'den daha hayırlı bir olgun kişi gördüm!' dedi. Ali, 'Bizim için bir şey bırakmadın!' dedi. Bunun üzerine, 'Vallahi senin de içlerinde/aralarında olduğun üç kişi, doğrusu en iyi kimselerdir!' dedi. Ali ona, 'Şayet bundan başkasını deseydin, elbette senden hoşlanmazdım!' dedi." [57]

Hz. Zeyneb İle Evliliği

Hz. Ali onu çok seviyordu. Yıllar sonra bu sevgisini kızı Zeyneb'i ona vererek de göstermiş oldu. Ehli Beyt evinin izzet kahramanı Zeyneb validemiz hayatını Abdullah b. Ca'fer ile birleştirecekti.[58] Zeyneb bint Ali dediğimiz zamanda nasıl birinden bahsettiğimiz iyice anlaşılsın diye bir cümle söylememiz gerekecek: *O konuştuğunda babası Ali'yi, sustuğunda annesi Fatıma'yı,*[59] *yürüdüğünde abisi Hasan'ı, haykırdığında diğer abisi Hüseyin'i andırıyordu.* [60]O, *Kerbala*'nın en önemli şahidi idi; şahitlik izzet elbisesi ile

[56] İbn Sa'd, *Tabakât,* IV, 42; VI, 480.
[57] İbn Sa'd, *Tabakât,* IV, 42, 43.
[58] İbn Sa'd, *Tabakât,* VI, 474.
[59] "Zeyneb, fesâhat, belâğat, takva ve ibadette babası Ali ve annesi Fatıma gibiydi." Seyyid Haşim Resûli-yi Mahallati, *Zeyneb-i Kübra,* s. 30.
[60] Bkz. Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü,* s. 190-191.

olurdu. O da öyle bir o elbiseyi giymişti ki kıyamete kadar gelen tüm Müslümanlara izzetin nasıl bir tavır olduğunu kendi mektebinde yani Zeyneb'in mektebinde öğretiyordu. Onun mektebi izzet üzerine kurulduğu için sabır ve sebat onun en önemli azıkları olmuştu.

Zeyneb validemiz amcasının oğlu olan Abdullah ile evlenmeye karar verince, ona bir şart koşacaktı. Neydi bu şartı? Hatırlanacağı üzere, Hz. Fatıma validemizin, Hz. Ali'den sırası ile Hasan, Hüseyin, Muhassin, Zeyneb ve Ümmü Gülsüm adında beş çocuğu olmuştu. [61]Muhassin bebekken vefat etmiş, diğer çocuklar ise beraberce büyümüşlerdi. Fatıma annemiz vefat ettiğinde Hasan 9 yaşlarında, Hüseyin 8 yaşlarında, Zeyneb 6 yaşlarında, Ümmü Gülsüm ise 4 yaşlarında idi. Anneleri vefat ederken, Zeyneb yaşça abilerinden küçük olmasına rağmen onlara sahip çıkması konusunda vasiyet etmişti.[62] Âdeta demişti ki: *"Kızım, ben babam Resûlullah'ın kızı olmama rağmen ona annelik yaptım, sen de abilerinden küçük olmana rağmen onlara annelik yapacaksın."* Bundan dolayı o abilerinin annesidir.

Hz. Zeyneb böyle bir vasiyet gereği amcasının oğlu olan Abdullah b. Ca'fer ile evlenirken kocasına şu şartı koşmuştu: *"Asla kardeşlerim ile arama engel koymayacaksın."* [63] Abdullah b. Ca'fer de bu şartı kabul etmiş böylelikle evlenmişlerdi. Allah bu evlilikten onlara Ali, Avn, Muhammed,Abbâs ve Ümmü Gülsüm isimlerinde çocuklar nasip etmişti. Bu çocuklardan Avn ile Muhammed, *Kerbela* hadisesinde şehit olacaklardı.[64]

İmtihan Günlerinde

Abdullah b. Ca'fer'i biz ilk üç halife devrinde pek hadiseler içerisinde göremiyoruz. Ancak Hz. Ali'nin hilafet görevine gelmesi ile birlikte onu çok aktif bir biçimde olaylar içerisinde görmekteyiz. Cemel'de Sıffin'da, Nehveran'da, Hakem olayında amcası Hz. Ali'nin hemen yanı başındadır. Bazen komutan olarak bazen asker olarak hep işin içindedir. Hz. Ali'yi şehit eden

[61] Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 146-147.
[62] Ömer Rıza Kehhâle, *A'yânü'ş-Şi'a*, VII, 137.
[63] Ömer Rıza Kehhâle, *A'yânü'ş-Şi'a*, VII, 137.
[64] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 474.

harici Abdurrahman b. Mülcem'in cezasını da o uygulamıştır.[65] Hz. Ali'nin şehadetinden sonraki dönemlerde Abdullah b. Ca'fer Medine'ye dönmüş ve hayatının kalan zamanlarını Peygamber şehrinde geçirmiştir.

İslâm tarihinin ve Ehli Beyt'in en ağır imtihanı olan Kerbela hadisesine katılmamıştır. Hz. Hüseyin'in Kûfelilerin sözüne inanıp gitmemesi konusunda ona epey ısrar etmiştir. Ama Hz. Hüseyin gitme konusunda kararlılığını gösterince kendisi çeşitli mülahazalarla gitmemesine rağmen, hanımı Hz. Zeyneb'i ve Avn ile Muhammed isminde iki oğlunu Hz. Hüseyin ile birlikte Kûfe'ye doğru göndermiştir. Daha sonra yine dayanamamış Abdullah b. Ca'fer, oğulları ile bir mektup göndermiştir Hz. Hüseyin'e... Mektubunda diyordu ki: *"Allah rızası için senden istiyorum ki Ey Hüseyin! Bu mektup eline ulaştığında yolculuğundan vazgeçesin! Yöneldiğin o Allah'ın rızası için, sana şefkat besliyor, bu yolculukta öldürülmenden ve ailenin perişan olmasından korkuyorum. Sen öldürülecek olsan, yeryüzünün nuru söner. Çünkü sen hidayete erenlerin bayrağı ve iman edenlerin ümidisin. Dolayısıyla, hareket etme hususunda acele etme! Ben de müteakiben sana ulaşacağım. Vesselâm."* [66]

Hz. Hüseyin mektubu okuyunca, duygulanacak; ama o yolculuk boyunca söylediği sözü bir daha tekrar edecekti: "Gitmem lazım!" Sonrasını biliyorsunuz, Hz. Hüseyin Kerbala'da, birkaç kişi dışında diğer Ehli Beyt mensubu ve mahbubu ile birlikte şehit edilecek, kadınlar ve çocuklar yani şahitler kervanı ise esirler gibi önce Kûfe'ye İbn Ziyad'ın huzuruna, sonra *Şam*'a Yezid'in huzuruna götürülecek, bir müddet sonra da Medine'ye gönderileceklerdi. [67]

Kerbela ve sonrasındaki hadiselerden Medine'de olan Abdullah b. Ca'fer haberdar olunca çok üzülmüş günlerce oğulları ve Hz. Hüseyin için gözyaşı dökmüştür. O günlere ait bir tabloyu Taberî *Tarih*'inde bize şöyle nakleder:

[65] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 41.
[66] İbn Kesîr, *el-Bidâye*, VIII, 144; İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 434.
[67] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 459.

Hz. Hüseyin'in ve iki oğlunun şehadet haberi Medine'ye ulaşınca, insanlar bölük bölük Abdullah b. Ca'fer'e taziye için geldiler. Gelenlerden bir tanesi şöyle bir laf etti: *"Bu başımıza gelenler hep Hüseyin'in yüzündendi. O gitmeseydi, ne kendisi şehit olurdu ne de senin iki oğlun!"* Bu söze öyle bir kızdı ki Abdullah b. Ca'fer, hemen gözündeki yaşları sildi ve o sözün sahibine dedi ki: *"Sen bu sözü nasıl söylersin? Keşke ben de onun yanında bulunsaydım ve onunla birlikte Kerbala'nın meydanında kılıçlar altında doğransaydım. Ne yapayım ki ben iki oğlum kadar cesur davranamadım. Yine de Rabbime hamdolsun ki Hüseyin ve oğullarımın şehadetinin üzerine bana taziyeler yapılıyor. Onların arkasından bana taziye verme şerefi bahşolunuyor. Allah'a yemin olsun ki ben Hüseyin'den sadece saygı gördüm."* [68]

Abdullah b. Ca'fer daha sonra Şahitler Kervanı dediğimiz hanımı Zeyneb ve İmam Zeynelabidin'in rehberlik ettiği kafilenin yolunu gözledi. Onlar Medine'ye gelince de onlarla beraber günlerce gözyaşı döktü. [69]

Vefatı

Kerbela hadisesinden sonra da Medine'de yaşayan Abdullah b. Ca'fer, siyasi zorluklarla geçirdiği ömrünü hicrî 80, miladî 700'de Medine'de miladî olarak 84 yaşında tamamladı. Cenaze namazını dönemin Medine valisi Hz. Osman'ın oğlu Eban b. Osman kıldırdı ve onu Cennetü'l-Baki'ye defnetti.[70]

Gidenler hatırlayacaklardır; *Baki Kabristanlığı*'na girip annelerimizin kabrilerini geçip sola döndüğünüzde önünüze çıkan ilk yerde iki kabir vardır. Bunların ikisi birbirlerinin amca çocuklarıdır, dolayısı ile Efendimiz'in de amcasının oğullarıdır. Biri şair Ebû Süfyan b. Hâris, diğeri ise Abdullah b. Ca'fer'dir. Allah hepsine rahmet eylesin.

Efendimiz'in (sas) kutlu lisanından bize 25 tane hadis rivayet eden[71] Abdullah b. Ca'fer, hayatı ile bize çok şey söyleyerek gitmiştir. O rivayet etti-

[68] Taberî, *Tarih*, VI, 268; İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 460.
[69] Taberî, *Tarih*, VI, 270.
[70] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 486; İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1022.
[71] İbn Hazm, *Cevâmiu's-Sîre*, s. 261.

ği hadislerden bir tanesini size aktarmak istiyorum.[72] Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde geçtiği üzere demiştir ki: "Allah Resûlü (sas) bir gün bana dedi ki: **'Ey Abdullah! Her hangi bir güçlükle, zorlukla karşılaştığında şöyle dua et, bende bu duayı okuyorum: La ilahe illallahu'l-Halimü'l-Kerim, Sübhanallahi Rabbi'l-Arşi'l-Azim, Elhamdullilahi Rabbi'l-Âlemin/ Halim ve Kerim olan Allah'tan başka ilah yoktur. Yüce arşın Rabbi her türlü noksanlıktan uzaktır. Bütün övgü âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.**" [73]

Abdullah b. Ca'fer (ra) işte kendinden sonrasına böyle bir hayat ve o hayattan alınması gereken yüzlerce mesaj bırakıp gitmiştir. Rabbim nasiplenenlerden etsin. Özellikle, onun hayatın var olan; cömertlik, izzet, muhabbet, şehadet ve teslimiyet azığınız/azığımız olsun inşallah...

ABDULLAH B. CA'FER'İN HAYATINDAN MESAJLAR

- Cömertliği hayatının esası olarak belirle ki cennete dünyadan uzanabilesin; orada Peygamberle kol kola, yan yana yürüyebilesin.
- İzzeti kendine elbise olarak edin ki savrulmadan dimdik durabilesin, Hz. Zeyneb gibi İbn Ziyadların, Yezidlerin saraylarında hakkı Hakk'a yaraşır bir biçimde haykırabilesin.
- Muhabbeti sadece sözde bırakmayıp öze taşı ki dilin, ırkın, kabilen, aşiretin farklı bile olsa, Peygamberle bağını güçlendirebilesin, O'na yakınlaşabilesin.
- Şehadeti bir özlem ve sevda haline getir ki bu güzel yüzlü ölüme kavuşabilesin, geride bıraktıklarını Allah'ın himayesine ve Resûlün gözetimine terk edebilesin.
- Teslimiyeti aklının ve kalbinin eksenine yerleştir ki Kerbela gibi facialar yaşasan bile kadere rıza gösterebilesin, beşer zulüm eder, ama kader adalet eder diyebilesin.

[72] İbn Sa'd, bu duanın Hz. Ali tarafından, Abdullah b. Ca'fer'e öğretildiğini nakletmektedir. Bkz. İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 480.

[73] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 285, 286.